



# Biuletyn Polonistyczny

14.09.2021

Literaturoznawstwo

## **Kryminalne światy przeszłości**

Autor/Redaktor: Wolfgang Brylla, Marta Ruszczyńska

Wydawnictwo: Uniwersytet Zielonogórski

ISBN: 978-83-7842-452-9

---

Niektórych, choć temat wielokrotnie był już podchwytywany i został odpowiednio naukowo opisany, może zdziwić informacja, że Stanisław Lem parał się również literaturą kryminalną.

W literackim CV ojca chrzestnego science fiction widnieją Katar i Śledztwo – dwa tytuły, które z jednej strony strukturalnie odwołują się do kanwy brytyjskiej powieści detektywistycznej, by z drugiej swoją absurdalną, trącą surrealistycznym treścią nawiązywać do światów równoległych, do rzeczywistości nierzeczywistych. Oprócz tego Lem napisał też „sknocony”, bo niedokończony i zachowany we fragmencie, kryminał, a temu dyskursywnie bliżej jest do amerykańskiego czarnego kryminału pióra Raymonda Chandlera, któremu Lem oddaje cześć i chwałę, czy Erle’a Stanleya Gardnera, którego nazywa „Kraszewskim kryminałem amerykańskim”<sup>2</sup>, pozycjonując ich dosyć jasno w świecie literatury. À propos literatury. Ten sam Stanisław Lem poza wydaniem dwóch i pół powieści – wszystko na to wskazuje, że w celach zarobkowych – interesującym nas gatunkiem zajął się również w sensie poetologicznym. W zbiorze Wejście na orbitę można znaleźć jego teoretyczny esej z 1960 roku, w którym pochyla się nad historią kryminału, przedstawiając jego cechy charakterystyczne. Na końcu swoich przemyśleń Lem decyduje się dodatkowo na pewny prognostyk bazujący na serii zarzutów w stosunku do crime fiction. Z wielką dozą sceptycyzmu i dystansu autor Solaris podchodzi do kryminalnej materii.

[fragment wstępu]

### **Spis treści**

Wstęp – kryminalne światy przeszłości, historyczne światy kryminału, 7

KRYMINAŁ I WIEK XIX

Marta Ruszczyńska, W poszukiwaniu rodzimego Sherlocka Holmesa. Polska powieść kryminalna w XIX wieku, 17

Maria Berkan-Jabłońska, Powiastka sądowo-kryminalna na łamach lwowskich „Rozmaitości” lat trzydziestych i czterdziestych XIX w., 31

### KRYMINAŁ NA PRZEŁOMIE XIX I XX WIEKU

ks. Grzegorz Głąb, Zbrodnia z Krakowem w tle – Kwiat śmierci Gabrieli Zapolskiej, 49

Iwona Przybysz, Co „pachnie kryminalną powieścią Conan Doyle’a”? Wczesna recepcja Mocnego człowieka Stanisława Przybyszewskiego jako przykład świadomości krytyki literackiej początku XX wieku wobec powieści kryminalnej, 69

### RÓŻNE OBLICZA PRZESZŁOŚCI

Mirosław Ryszkiewicz, Morderstwo w alei Róż. Retoryczne funkcje historii w powieściach kryminalnych Tadeusza Cegielskiego, 89

Piotr Kallas, Literackie śledztwo jako źródło wielorakich przyjemności: studium Córki czasu Josephine Tey, 109

Magdalena Goik, W co się gra w Glatz?, 153

### POWIEŚĆ KRYMINALNA SPOD ZNAKU PRL-U

Tadeusz Cegielski, Pod lupą śledczego. Krytyka i pseudokrytyka społeczna w powieści kryminalnej doby PRL, 165

Robert Dudziński, Tajemnice PRL-u. Wczesna powieść milicyjna wobec tradycji literatury kryminalnej, 201

Tadeusz Bujnicki, Kryminał jako zabawa. Narracje Joanny Chmielewskiej, 221

Elżbieta Gazdecka, Elementy powieści historycznej w twórczości Joanny Chmielewskiej, 233

### HISTORIA I KRYMINAŁ RETRO

Wolfgang Brylla, Ile jest cukru w cukrze, czyli o historii w kryminale historycznym. Próba typologizacji, 247

Aneta Narolska, Kilka uwag o kryminale retro, 263

Adam Mazurkiewicz, Między nostalgią i (pop)kulturą. Casus: kryminał „retro”, 289

Ryszard Ćwirlej, Przemysł historii. Wydarzenia historyczne – atrakcyjne dekoracje czy równorzędny bohater w pierwszej powieści Marka Krajewskiego?, 311

Rok publikacji: 2021

Linki:

- <http://www.ow.uz.zgora.pl/produkt/kryminalne-swiaty-przeszlosci/>

Słowa kluczowe: historia, powieść kryminalna